Okres polskiej dominacji

Pierwszy etap wojny polsko-bolszewickiej trwał od lutego do kwietnia 1919 roku. Prowadzone na początku konfliktu działania przyniosły sukcesy stronie polskiej. Oddziałom Wojska Polskiego udało się wyprzeć bolszewików z Wilna oraz z terenów zachodniej Białorusi. W drugiej połowie kwietnia 1919 roku Polacy zorganizowali wyprawę wileńską. Dowódcą wyprawy został podpułkownik Władysław Belina-Prażmowski, który stanął na czele silnego zgrupowania kawaleryjskiego. 16 kwietnia 1919 roku ppłk Władysław Belina-Prażmowski otrzymał od Naczelnego Wodza, Józefa Piłsudskiego, rozkaz opanowania Wilna. Po trzech dniach niezwykle forsownego marszu polskie oddziały znalazły się pod miastem. 19 kwietnia Belina-Prażmowski rozkazał swoim żołnierzom rozpoczęcie natarcia na Wilno. Bolszewicki garnizon był kompletnie zaskoczony niespodziewanym pojawieniem się polskiego wojska. Spieszona kawaleria przełamała słabą obronę nieprzyjaciela i bardzo szybko zajęła wileński dworzec kolejowy. Opanowanie tego obiektu przez Polaków miało strategiczne znaczenie. Bolszewicy nie mogli już wykorzystać kolei do transportu oddziałów, mogących przyjść miastu z odsieczą. Bój o Wilno trwał przez cały dzień 19 kwietnia. Wieczorem do miasta dotarły transportem kolejowym oddziały polskiej piechoty, które wsparły znużonych wielogodzinną walką kawalerzystów Beliny-Prażmowskiego. Polakom udało się powstrzymać próby odbicia miasta przez oddziały Armii Czerwonej. W Kownie toczyły się rozmowy wysłanników Piłsudskiego z przedstawicielami państwa litewskiego. Jednak rozmowy te zakończyły się fiaskiem.

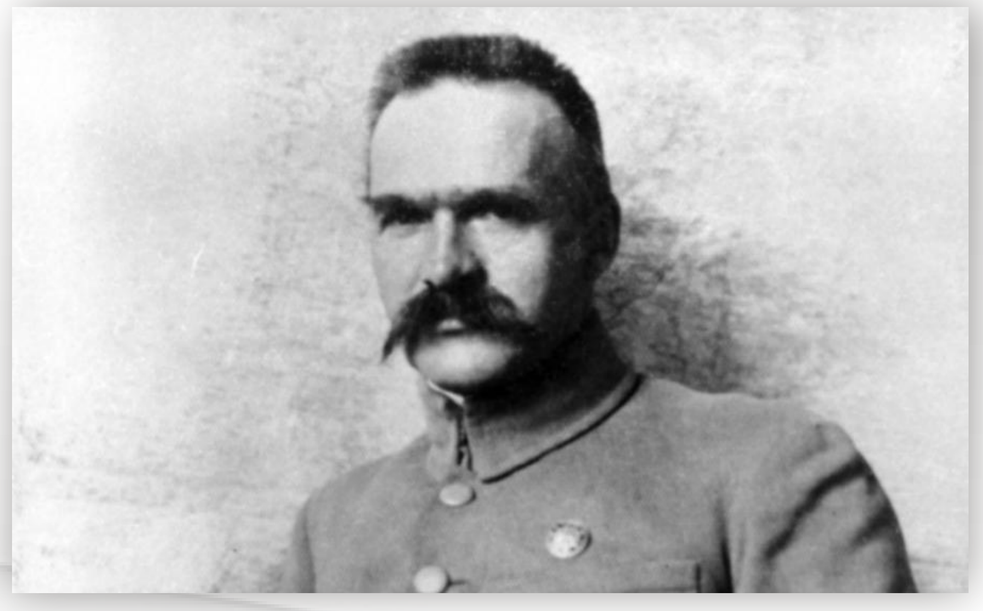

Naczelny Wódz Józef Piłsudski

Zdobycie Wilna to nie ostatnie sukcesy polskiego oręża w wojnie z bolszewikami w 1919 roku. Wkrótce wojska Frontu Litewsko-Białoruskiego pod dowództwem gen. Stanisława Szeptyckiego zdobyły Mińsk, Bobrujsk i Borysów. Polakom w wojnie z bolszewikami udało pozyskać się sojusznika, którym była Łotwa. W grudniu 1919 został zawarty polsko-łotewski traktat o współpracy wojskowej. Na początku stycznia 1920 oddziały Wojska Polskiego i armii łotewskiej odbiły z rąk bolszewików Dźwińsk.

Naczelnik Józef Piłsudski i przywódca Ukraińskiej Republiki Ludowej Symon Petlura w Winnicy, 16 maja 1920 roku.

Wilno, Plac Łukiski, kwiecień 1919 roku. Przegląd oddziałów Wojska Polskiego po zajęciu miasta. Za Józefem Piłsudskim generałowie: Edward Śmigły-Rydz, Stanisław Szeptycki, Kazimierz Sosnkowski
(Centralne Archiwum Wojskowe)

Jesienią 1919 roku Piłsudski wstrzymał działania ofensywne na liczącym tysiąc kilometrów odcinku frontu od Dźwiny do Dniestru. Naczelnik nakazał rozpocząć negocjacje. Polacy prowadzili je dwutorowo z obiema stronami wojny domowej w Rosji, zarówno z Białymi, jak i z Czerwonymi. Negocjacje zakończyły się fiaskiem. Piłsudskiemu nie udało zawrzeć się porozumienia ani z gen. Antonem Denikinem, ani z wysłannikami Lenina.

Oddziały Wojska Polskiego wkraczające do Kijowa 7 maja 1920 roku

Do wznowienia działań wojennych pomiędzy Polską a Rosją bolszewicką doszło wiosną 1920 roku. Działając w myśl koncepcji federacyjnej, Piłsudski zdecydował się wesprzeć militarnie Ukraińców, walczących z bolszewikami. 21 kwietnia Naczelnik zawarł sojusz z atamanem Semenem Petlurą, Przewodniczącym Dyrektoriatu Ukraińskiej Republiki Ludowej. Ustalono granice pomiędzy obydwoma państwami na Zbruczu. Zawarto również umowę wojskową, w myśl której Wojsko Polskie miało wesprzeć działania sojusznika przeciw Armii Czerwonej. 25 kwietnia 1920 rozpoczęła się polsko-ukraińska ofensywa na Ukrainie. Dzień po rozpoczęciu ofensywy Polacy zajęli Żytomierz. W ciągu niespełna dwóch tygodni Wojsko Polskie i sprzymierzone z nim oddziały Ukraińskiej Republiki Ludowej zajęły kosztem minimalnych strat większą część prawobrzeżnej Ukrainy. Zwieńczeniem działań ofensywnych było zdobycie Kijowa 7 maja 1920. Okazało się to jednak ostatnim sukcesem polskiego oręża. W czerwcu 1920 roku wobec podjęcia przez Armię Czerwoną kontrofensywy na Ukrainie polskie oddziały zaczęły wycofywać się na zachód.

Odwrót polskich oddziałów z Kijowa w czerwcu 1920 roku